

AKADEMIK VOJTECH MUCHA

Medzi osobnosti, ktoré výsledkami svojej práce prekročili hranice fakulty a významne prispeli k obohateniu vedeckého poznania, patrí aj akademik Vojtech Mucha, priekopník hygieny životného prostredia, ktorý sa v r. 1939 stal prednostom Hygienického ústavu Slovenskej univerzity, predchodcu dnešného Ústavu hygieny LFUK v Bratislave. Takmer 40 rokov sa s veľkým zánietením venoval pedagogicko-výchovnej, vedecko-výskumnej a rozsiahlej organizátorskej práci, zameranej na skvalitnenie životných podmienok a zdravia obyvateľstva Slovenska.

Vojtech Mucha sa narodil 31. júla 1902 v Pukanci. Po maturite na štátnom reálnom gymnáziu v Banskej Štiavnici (r. 1921) sa rozhodol študovať medicínu na Lekárskej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Napriek vážnym zdravotným problémom, ktoré boli dôvodom prerušenia štúdia, r. 1929 bol promován za doktora medicíny.

Záujem o vedeckú prácu začal prejavovať už ako medik, keď ho upúťali najmä odbory bakteriológia a sérológie. Prvé cenné skúsenosti získal na Bakteriologicko-sérológickom ústave Karlovej univerzity v Prahe, ktorý viedol prof. MUDr. Ivan Honl. O krátky čas však zdravotné problémy prinútili mladého asistenta vymeniť prácu v ústave za liečebný pobyt vo Vysokých Tatrách. Zdravotnú dovolenku strávil doktor Mucha v Šrobárovom ústave v Dolnom Smokovci, kde sa venoval bakteriologickej práci, zameranej na boj proti infekčným chorobám (1).

Od r. 1934 začal pracovať na Lekárskej fakulte UK v Bratislave, a to spočiatku v Ústave pre patologickú anatómiu, histológiu a bakteriológiu, ktorý v tom čase viedol prof. MUDr. Jan Lukeš. Krátko po príchode na nové pracovisko dostal MUDr. V. Mucha príležitosť viesť bakteriologické oddelenie so štátnou diagnostickou bakteriologicko-sérológickou stanicou a Wassermannovou stanicou.

V školskom roku 1936/37 s podporou Rockefellerovej nadácie absolvoval študijný pobyt v USA. V School of Hygiene and Public Health na John Hopkins University absolvoval kurzy z bakteriológie vody a mlieka, bakteriologickú diagnostiku infekčných chorôb, ďalej študoval epidemiológiu, imunológiu a sanitárne inžinierstvo. Veľkým prínosom pre mladého vedeckého pracovníka boli aj skúsenosti, ktoré získal v štátnych laboratóriách verejného zdravotníctva v Baltimore, vo Washingtone, Bostone, ale aj na renomovaných európskych pracoviskách, napríklad v Pasteurovom ústave v Paríži a v štátnom zdravotnom ústave v Budapešti (2).

Na základe žiadosti MUDr. Muchu o udelenie *veniae docendi* pre bakteriológiu, imunológiu a sérológiu schválil profesorský zbor LFUK v r. 1938 habilitačnú komisiu,

ktorú tvorili: prof. MUDr. Jan Lukeš, prof. MUDr. Miloš Netoušek a prof. MUDr. Stanislav Růžička (3).

Už pred habilitáciou publikoval v Časopise lékařů českých a v Bratislavských lékařských listoch 11 vedeckých prác (Naše zkušenosti s filtrovatelným vírom bacila tuberkulózy, Naše zkušenosti s pôdou podľa Clauberga, Príspevok k epidemiológii diftérie, O etiológii a epidemiológii zápalov pľúcnych so zreteľom k detskému veku, Bakteriologicko - serologická diagnostika a špecifiká liečby sklerómu, Kolibakteriálna vakcína v pyroterapii a ďalšie). V štyroch číslach Bratislavských lékařských listov v r. 1938 uverejnili na pokračovanie habilitačnú prácu doktora Muchu "Štruktúra *B. typhi abdominalis* a jej význam pre vznik choroby a imunity" (4).

Po habilitácii v r. 1938 poveril profesorský zbor docenta Muchu dočasným vedením Hygienického ústavu Lekárskej fakulty Slovenskej univerzity, ktorého prednostom bol od jeho vzniku v r. 1919 prof. MUDr. S. Růžička. V máji 1940 profesorský zbor LFSU ustanovil komisiu v zložení: prof. MUDr. A. J. Chura, prof. Ing., Dr. techn. F. Valentín a prof. MUDr. F. Šubík, ktorá predložila návrh na menovanie doc. MUDr. V. Muchu za riadneho profesora hygieny a súčasne prednostu Ústavu hygieny na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave. Členovia komisie v predloženom návrhu vysoko ocenili výsledky V. Muchu v pedagogickej, vedeckovýskumnej i organizátorskej činnosti zameranej na rozvoj modernej hygieny na Slovensku. V r. 1941 docenta Muchu menovali mimoriadnym profesorom a v r. 1943 riadnym profesorom hygieny na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave.

Ako prednosta Ústavu hygieny LFSU mimoriadne zodpovedne pristupoval nielen k pedagogicko-výchovnej práci, ktorú považoval za prvoradú, ale zároveň sa s veľkým nadšením venoval budovaniu vedeckovýskumnej základne pracoviska. So svojimi spolupracovníkmi rozvinul rozsiahly výskum zameraný na riešenie aktuálnych hygienických, epidemiologických a mikrobiologických problémov na Slovensku. Predmetom jeho vedeckého záujmu bolo najmä skvalitňovanie mikrobiologickej diagnostiky, epidemiológie a prevencie záškrtu, tuberkulózy, aktinomykózy a leptospirózy. Po druhej svetovej vojne bol iniciátorom zavedenia hygienickej kontroly mlieka, zaslužil sa tiež o organizovanie hygienických služieb na veľkých stavbách na Slovensku. Jedným z výsledkov výskumu bola štandardizácia metód na posúdenie hygienickej, kvalitnej pitnej vody, na kontrolu vodných zdrojov, na skúmanie kvality vody v plavárňach i úžitkovej vody pre priemysel. Podľa vyjadrenia akademika Dionýza Blaškoviča pri príležitosti 70. narodenín akademika Muchu "čoraz viac času musel venovať novým problémom hygieny - školskej hygieny, hygieny potravín, životného prostredia" (5).

Prof. MUDr. V. Mucha, od roku 1953 akademik, sa významne podieľal na založení Štátneho zdravotno-sociálneho ústavu v Bratislave, neskôr Výskumného ústavu hygieny a Ústavu experimentálnej hygieny SAV. Patrí medzi zakladateľov Laboratória hygieny SAV pre limnologický výskum Dunaja. Zodpovedne vykonával viaceré funkcie nielen na fakulte, ale aj vo vedeckých spoločnostiach doma i v zahraničí. Spomeňme aspoň Komisiu pre tvorbu životného prostredia pri predsedníctve SAV, kde bol podpredsedom, alebo náročnú organizátorskú prácu v Medzinárodnej limnologickej spoločnosti so sídlom vo Viedni, ktorá sa zaoberá predovšetkým výskumom Dunaja. Pri každej činnosti vždy zdôrazňoval potrebu hlbokého teoretického štúdia, dokonalého zvládnutia metodiky výskumu, kritického hodnotenia výsledkov a ich systematickej aplikácie v praxi hygienickej služby a celej zdravotníckej organizácie (6).

Výsledky vedeckovýskumnej práce publikoval v takmer 200 odborných prácach, štúdiách a populárno-vedeckých článkoch v slovenských, resp. československých a zahraničných časopisoch. Za vynikajúce výsledky v oblasti vedeckej a pedagogickej

činnosti získal zaslúžené ocenenia a vyznamenania, napríklad Striebornú plaketu Československej akadémie vied Za zásluhy o vedu a lidstvo (1964), udelenie čestného členstva Mikrobiologickej spoločnosti Československej akadémie vied (1967), Rad práce (r. 1969), Zlatú pamätnú plaketu Slovenskej lekárskej spoločnosti v Bratislave (1972), Diplom Dr. med. h.c. Lekárskej fakulty Martina Luthera v Halle - Wittenbergu (1972) a Zlatú medailu LFUK v Bratislave (1974).

Akademik Mucha výsledkami svojej vedeckovýskumnej práce významne prispel nielen k rozvoju hygieny ako vedného odboru preventívnej medicíny, ale aj ich aplikácii v praxi, najmä v oblasti hygieny výživy, bývania, práce a životného prostredia vôbec. Bohaté skúsenosti z pedagogickej, vedeckovýskumnej i organizátorskej práce ochotne odovzdával svojim študentom a spolupracovníkom, z ktorých sa viacerí stali významnými odborníkmi v oblasti medicínskych vied na Slovensku i v zahraničí.

Literatúra:

1. Archív Lekárskej fakulty UK v Bratislave (ďalej A-LFUK). Osobné spisy prof. MUDr. V. Muchu, DrSc., č.1, posudok habilitačnej komisie zo dňa 14.7.1938, s. 2.
2. A-LFUK. Osobné spisy, c.d. Návrh komisie na obsadenie katedry hygieny na lekárskej fakulte Slovenskej univerzity, 18.novembra 1940, s.1.
3. A-LFUK. Osobné spisy, c.d. Žiadosť o udelenie veniae docendi, 15. 6. 1938.
4. Bratisl. lek. Listy, 18, 1938, č. 5, s.189-195; č. 6, s. 254-262; č. 7, s. 280-294; č. 8, s. 306-310.
5. Blaškovič, D.: Sedemdesiatka akademika Vojtecha Muchu. In: Bratisl. lek. Listy, 58, 1972, č. 2, s. 129-137.
6. Kukura, J., Rosival, L.:Akademik Mucha 70-ročný. In: Čs. hygiena, 17, 1972, č. 4-5, s. 113-119.

*L. Pavlíková
Oddelenie dejín medicíny a zdravotníctva
Ústav sociálneho lekárstva LFUK
Bratislava*

Publikované In: Životné podmienky a zdravie. Bratislava : NCPZ 2000, 355 s. (s. 24-26).